ECLI:LV:AT:2023:0214.SKA052323.3.L
Lieta Nr. 670000223, SKA-523/2023
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
RĪCĪBAS SĒDES LĒMUMS
Rīgā 2023. gada 14. februārī

[1] Senātā saņemta pieteicēja /pers. C/ blakus sūdzība par Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2023. gada 4. janvāra lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt pieteicēja pieteikumu par Ģenerālprokuratūras Darbības kontroles un starptautiskās sadarbības departamenta Personu un valsts tiesību aizsardzības koordinācijas nodaļas prokurora 2022. gada 11. novembra lēmuma Nr. N?131?2022?00790 (turpmāk – 1. lēmums) un lēmuma Nr. N?131?2022?00791 (turpmāk – 2. lēmums) atcelšanu, zaudējumu 3873,95 *euro* un nemantiskā kaitējuma 6126,05 *euro* atlīdzinājumu.

[2] Pieteicēja pieteikumu atteikts pieņemt, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191. panta pirmās daļas 8. punktu – pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav tiesību iesniegt pieteikumu. Lēmums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] 2020. gada 13. oktobrī Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes (turpmāk – pārvalde) Salaspils iecirknī pret pieteicēju tika uzsākts kriminālprocess Nr. 11353047320. Ar pārvaldes Salaspils iecirkņa Kriminālpolicijas nodaļas vecākā inspektora 2021. gada 29. novembra lēmumu, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 377. panta 2. punktu, uzsāktais kriminālprocess tika izbeigts, nekonstatējot pieteicēja darbībās noziedzīga nodarījuma sastāvu. Šis lēmums pieteicējam nosūtīts uz dzīvesvietas adresi 2021. gada 30. novembrī. Pieteikuma materiāli liecina, ka pieteicējs lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu ir savlaicīgi saņēmis.

Savukārt 2020. gada 30. novembrī pārvaldes Olaines iecirknī tika uzsākts kriminālprocess Nr. 11352054520. Procesuālais statuss pieteicējam kriminālprocesa ietvaros nebija noteikts. Ar pārvaldes Olaines iecirkņa Kriminālpolicijas nodaļas inspektora 2021. gada 24. novembra lēmumu, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 377. panta 2. punktu, uzsāktais kriminālprocess tika izbeigts un atcelts pieteicēja nekustamajam īpašumam uzliktais arests. Šis lēmums pieteicējam nosūtīts uz viņa norādīto elektroniskā pasta adresi 2021. gada 29. novembrī. Pieteikuma materiāli liecina, ka pieteicējs lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu ir savlaicīgi saņēmis.

2022. gada 28. septembrī pieteicējs vērsās prokuratūrā ar iesniegumu par abos kriminālprocesos nodarīto zaudējumu un nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu.

[2.2] Attiecībā uz 1. lēmuma pārsūdzību secināms, ka atbilstoši Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Atlīdzināšanas likums) 4. panta pirmās daļas 2. punktam fiziskajai personai ir tiesības uz kaitējuma atlīdzinājumu, ja kriminālprocess pilnībā izbeigts personu reabilitējošu apstākļu dēļ. Atlīdzināšanas likuma 20. pants paredz, ka iesniegums par kaitējuma atlīdzināšanu jāiesniedz sešu mēnešu laikā pēc šā likuma 4. pantā minēto apstākļu iestāšanās. Pieteicējs iesniegumu par kaitējuma atlīdzināšanu prokuratūrā iesniedza 11 mēnešus pēc lēmuma par kriminālprocesa izbeigšanu, tādējādi nokavējot likumā noteikto termiņu.

Tā kā pieteicējs ir nokavējis likumā noteikto materiāltiesisko termiņu iesnieguma par kaitējuma atlīdzināšanu iesniegšanai, kura atjaunošanu likumdevējs nav paredzējis, un nav konstatējami tādi ārkārtēji (netipiski) un no paša pieteicēja gribas neatkarīgi apstākļi, kuru dēļ viņa iesniegums tomēr būtu izskatāms, neskatoties uz pieļauto termiņa nokavējumu, atzīstams, ka pieteicējam ir zudušas tiesības uz kriminālprocesā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu. Līdz ar to pieteikumu daļā, ar kuru pārsūdzēts 1. lēmums, ir atsakāms pieņemt.

[2.3] Attiecībā uz 2. lēmuma pārsūdzību secināms, ka konkrētajā gadījumā, tā kā kriminālprocesā pieteicējam nebija noteikts nekāds procesuālais statuss, taču bija uzlikts arests nekustamajam īpašumam, ir pamats uzskatīt, ka kaitējums varēja tikt nodarīts. Līdz ar to ir pamats piemērot Atlīdzināšanas likuma 2. panta otro daļu, kas paredz, ka šā likuma noteikumi piemērojami arī šajā likumā tieši neminētos gadījumos, ja kriminālprocesā privātpersonai nodarīts kaitējums iestādes, prokuratūras vai tiesas prettiesiskas rīcības dēļ. Saskaņā ar Atlīdzināšanas likuma 6. panta pirmo daļu iestādes, prokuratūras vai tiesas rīcība šā likuma izpratnē ir prettiesiska, ja ar šo rīcību pārkāptas tiesību normas un vēlāk iestājies viens no šajā likumā norādītajiem kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskajiem pamatiem. Prettiesisku rīcību konstatē ar iestādes, kriminālprocesā pilnvarotas amatpersonas vai tiesas nolēmumu. Minētais nozīmē, ka kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats nesaraujami ir saistīts ar prettiesisko rīcību.

2022. gada maijā pieteicējs vērsās Iekšējās drošības birojā ar iesniegumu par pārbaudes veikšanu kriminālprocesā Nr. 11352054520, taču 2022. gada 16. jūnijā, nekonstatējot amatpersonu darbībās noziedzīga nodarījuma sastāvu, ir pieņemts lēmums atteikt uzsākt kriminālprocesu. Pieteicējs nav tiesā iesniedzis citus pierādījumus, kas apliecina, ka saistībā ar kriminālprocesā pieļautajiem pārkāpumiem būtu pieņemts kompetentas iestādes lēmums, ar kuru konkrētā rīcība atzīta par prettiesisku. Tādējādi nav lēmuma, kas būtu pamats pieļaut izskatīt iesniegumu par šajā kriminālprocesā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu. Citiem vārdiem sakot, attiecībā uz šo prasījumu nav konstatējams, ka būtu ievērota lietas ārpustiesas izskatīšanas kārtība.

Ievērojot iepriekš norādīto, ka kriminālprocesā pieteicējam nav tiesiska pamata prasīt kaitējuma atlīdzinājumu, viņam, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191. panta pirmās daļas 8. punktu, nav subjektīvo tiesību vērsties tiesā ar pieteikumu arī daļā par šajā kriminālprocesā nodarītā kaitējuma atlīdzinājumu.

[3] Blakus sūdzībā pieteicējs norāda, ka abi kriminālprocesi ir saistīti un tos nevar formāli nodalīt vienu no otra, kā arī tie tika uzsākti ar mērķi apgrūtināt pieteicēja dzīvi un apķīlāt viņa īpašumu. Neskatoties uz lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu un prasību noņemt zemesgrāmatā reģistrēto apķīlājumu zemesgabalam, tas netika izpildīts un ieraksts par arestu zemesgrāmatā tika dzēsts tikai pusgadu (t. i. 2022. gada 31. maijā) pēc lēmuma par kriminālprocesa izbeigšanu pieņemšanas. Ja šo apstākli ņem vērā un termiņu skaita no faktiskā apgrūtinājuma dzēšanas brīža, tad pieteicējs ir ievērojis pieteikuma iesniegšanas termiņu. Pieteicējam un pieteicēja ģimenei nodarītas ciešanas un radušies zaudējumi, jo nebija iespējams pārdot, ieķīlāt vai iznomāt nekustamo īpašumu, kamēr tam bija apgrūtinājums. Ģenerālprokuratūra ir atzinusi procesa virzītāja darbību, nenoņemot apgrūtinājumus laikus, par prettiesisku. Tāpat pieteicēja ieskatā esot aizskartas viņa Latvijas Republikas Satversmes 92. pantā garantētās tiesības uz taisnīgu tiesu.

[4] Senatoru kolēģija konstatē, ka pieteicēja ieskatā Atlīdzināšanas likuma 20. pantā ietvertais termiņš ir ievērots, kā arī 1. lēmums un 2. lēmums ir tie lēmumi, ar kuriem ir konstatējams attiecīgo rīcību prettiesiskums atbilstoši Atlīdzināšanas likuma 6. panta pirmajai daļai. Minētais pieteicēja uzskats nav pareizs.

Attiecībā uz 1. lēmuma pārsūdzību pirmās instances tiesnesis pamatoti norādījis, ka pieteicējs ar iesniegumu par kaitējuma atlīdzināšanu prokuratūrā ir vērsies 11 mēnešus pēc lēmuma par kriminālprocesa Nr. 11353047320 izbeigšanu, tādējādi nokavējot Atlīdzināšanas likuma 20. pantā noteikto termiņu. Tāpat tiesnesis pamatoti secinājis, ka, ņemot vērā, ka pieteicējs ir nokavējis likumā noteikto materiāltiesisko termiņu iesnieguma par kaitējuma atlīdzināšanu iesniegšanai, atzīstams, ka pieteicējam ir zudušas tiesības uz kriminālprocesā Nr. 11353047320 nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu.

Savukārt attiecībā uz 2. lēmuma pārsūdzību norādāms turpmākais. Tiesnesis pareizi norādījis, ka tiesiskais pamats nodarītā kaitējuma atlīdzināšanai arī likumā tieši neminētos gadījumos ir kompetentās iestādes vai tiesas nolēmums, ar kuru konkrētā rīcība ir atzīta par prettiesisku. Savukārt lēmējiestāde, pamatojoties uz kompetentās iestādes vai tiesas nolēmumu, pieņem lēmumu par kaitējuma atlīdzinājumu. Tas nozīmē – ja privātpersonas iesniegumā lūgts atlīdzināt kaitējumu, kas radies iestādes prettiesiskas rīcības dēļ, būtu jābūt arī norādei uz tādu nolēmumu, ar kuru šī prettiesiskā rīcība ir konstatēta (Atlīdzināšanas likuma 6. panta pirmās daļas otrais teikums). Citiem vārdiem, prettiesiskā rīcība būtu jākonstatē tajā procesā, kurā ir radies kaitējums, līdz ar to personas iebildumi pret kriminālprocesā veikto iestādes procesuālo darbību tiesiskumu būtu izvirzāmi un izvērtējami pamatprocesā.

Pieteicējs ir vērsies Ģenerālprokuratūrā ar lūgumu par kaitējuma atlīdzināšanu, taču pieteicējs nav iesniedzis tiesā kompetentās iestādes lēmumu, ar kuru procesa virzītāja rīcība atzīta par prettiesisku. Līdz ar to pieteicējam nav subjektīvo tiesību vērsties tiesā ar pieteikumu par kriminālprocesā Nr. 11352054520 nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu.

[5] Ņemot vērā minēto, senatoru kolēģija atzīst, ka pirmās instances tiesas tiesneša lēmumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pieteicēja pieteikums par 1. lēmuma un 2. lēmuma atcelšanu, zaudējumu 3873,95 *euro* un nemantiskā kaitējuma 6126,05 *euro* atlīdzinājumu ir pamatoti atteikts pieņemt, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191. panta pirmās daļas 8. punktu.

[6] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 320.[1] pantu senatoru kolēģija var pieņemt vienbalsīgu lēmumu par atteikšanos izskatīt blakus sūdzību, ja tā ir acīmredzami nepamatota.

Pārbaudot pārsūdzēto lēmumu, blakus sūdzību un lietas materiālus, senatoru kolēģija atzīst par pareizu Administratīvās rajona tiesas tiesneša lēmumā secināto, savukārt pieteicēja blakus sūdzība ir acīmredzami nepamatota.

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 320.[1] pantu, 324. panta pirmo daļu un 338. panta astoto daļu, senatoru kolēģija

nolēma

atteikt izskatīt /pers. C/ blakus sūdzība par Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2023. gada 4. janvāra lēmumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Senatore L. Slica Senatore V. Krūmiņa Senatore I. Meldere